

DIVADELNI-NOVINY.CZ

1. Inscenace roku

10.01.2023 divadelni-noviny.cz

Odkaz na originál

Klíčová slova: Ostrava (4); Divadle (3); Ostravě (3); divadla (2); moravskoslezského (2); moravskoslezském (2); Národního (2); Národním (2); divadlo; Jiřího; moravskoslezské; muzikál; muzikálové; Myrona; Národní; Opera; ostravském; Ostravských

Divadelní noviny Kritika

K odpovědi do tradiční ankety Divadelních novin jsem oslovil zhruba dvě stovky profesionálů zabývajících se nejrůznějším způsobem divadlem. Samozřejmě publicisty, ale také vybrané umělce, manažery, pedagogy, ministra kultury. A to proto, že nejde o regulérní soutěž s pravidly, tipující nejsou odbornou porotou. Anketa jen zveřejňuje umělecké priority oslovených a také vypovídá o způsobu, jakým o divadle rozvažují. Proto jsem odpovědi spíš jen technicky redigoval, zkrátil několik neúměrně dlouhých, opravil chyby. Každý mohl tipovat jednu inscenaci vzniklou od prosince 2021 do listopadu 2022 (na případné nesprávnosti jsem upozornil datem premiéry), jsou vyznačeny tučnou kurzivou, další zmíněné inscenace jsou uvedeny tučným písmem. Odpovědělo jen devadesát oslovených, necelá polovina. Výsledky ankety analyzuji na straně 15.

Josef Herman (ed.)

Milan Bátor, Ostravan.cz, Český rozhlas, Ostrava: Za inscenaci roku považuji **muzikál** Producenti v **ostravském Divadle Jiřího Myrona**. Líbí se mi, jak je po všech stránkách dotažen do nejmenších detailů. Oceňuji, že se nebojí satiry na adresu všeho, co satiru žádá, stejně tak mě baví výsměch hyperkorektnosti a dalším mantrám dnešní doby. A samozřejmě, nikoli v poslední řadě, mě těší výborné obsazení hlavních rolí a osobní přístup všech protagonistů. Od velkých po ty nejmenší postavy se dělá v **Ostravě muzikálové** divadlo, které má šmrnc, je aktuální, dynamické a dravé. Takhle mi to dává prostě smysl.

Martin Baxa, ministr kultury, Praha: Inscenací roku je pro mě Opera Ibsen/Přízraky v podání Divadelního spolku Jedl a v uhrančivé režii Jana Nebeského. Propojení hudby, mluveného slova a výtvarna společně s hereckými výkony diváka okamžitě a pevně vtáhne do tísnivé atmosféry postupného odhalování života v klamu a lži. Není nadnesené říci, že během hry člověk několikrát zapomene i dýchat, tak sugestivní jsou herecké výkony, tak silný je vizuální dojem. Nic z toho však nebrání otevřít brány divákovy představivosti a asociací dokořán. Z představení odchází s řadou otázek. Tak, jak to po dobrém divadle má být.

Veronika Bednářová, vedoucí oddělení kultury, Reflex, Praha: Česká verze kulturní rockové broadwayské show Hedwig a její Angry Inch, která se hraje v pražské Malostranské besedě, předběhla svou dobu. Inovativního titulu, který má – svou hudební kvalitou i dramaturgickým tahem na branku – potenciál vyprodávat velké sály, si naštěstí jasně všimli odborníci, když ji odměnili dvěma letošními nominacemi na Cenu Thálie a jednou na Cenu Divadelních novin. V titulní roli ženy, ve kterou se změnila z muže, aby mohla uprchnout z východního Berlína, se představil herecky i pěvecky přesný Roman Tomeš. Jeho Hedwig je nekorektní, sprostá, urážející, okouzlující a dojemná zároveň... V režii a překladu debutujícího Pavla Ošatky jde o unikátní divadelní počín, žánrově trochu stand-up, trochu muzikál a trochu rockový koncert; zrát bude jako víno.

Veronika Boušová, redaktorka i-divadlo.cz a publicistka, Praha: Dvoudílnou inscenaci Zdeněk Adamec + Sebeobviňování (Divadlo Na zábradlí, Betlémská kaple, režie Dušan D. Pařízek) považuji za divadelní metaforu pojmu enfant terrible. Skrze kontroverzní osobnost Petera Handkeho a jeho texty uvažuje nad tekutostí doby, neuchopitelností názorů, morální etikou, odvahou k odpovědnosti i falešnými interpretacemi toho všeho. Představuje autora a zároveň je obratně směřována do českého prostředí. Z vrstevnatosti přesně vypointovaných detailů povstalo filozoficko-kritické divadlo, které neposkytuje návod, ale nechává diváka prožívat neméně potřebnou úzkost brankáře při penaltě. Mými dalšími favority roku jsou Fredy (Masopust) a projekt Language barrier equal (Studenti pro Ukrajinu).

Jan Burian, generální ředitel Národního divadla, Praha: Národní divadlo Brno, Mahenovo divadlo – Eugene O'Neill / Milan Lukeš: Smutek sluší Elektře, režie Michal Dočkal. Silná současná inscenace, postavená na mimořádných hereckých výkonech v čele s Hanou Tomáš Briešťanskou. O'Neillova interpretace tragického antického námětu je v Dočkalově režii aktuálním osobním dramatem s čitelným společenským a filozofickým přesahem.

Milan Černý, publicista, Praha: Můj návrh na inscenaci roku je opera Georga Friedricha Händela Alcina v Národním divadle Brno v režii Jiřího Heřmana a v hudebním nastudování Václava Lukse. Extrémní zážitek. Na inscenaci často vzpomínám.

Jan Dehner, kritik, Čelákovice: Nominuji inscenaci Schauspiel Hannover podle Ch. Barona: Ein Mann Seiner Klasse.

Tomáš Dianiška, autor a herec, Praha: Konec rudého člověka v Divadle v Dlouhé. My ten konec rudému člověku všichni jistě přejeme. Tak ať prorocky skončí nejdříve na divadle a pak i ve skutečnosti!

Lenka Dombrovská, kurátorka divadla Komédie a festivalu ...příští vlna/next wave..., šéfredaktorka Moderního divadla, Praha: Letos to je jednoznačná volba. Tato inscenace mě naplnila euforickým pocitem, že "to opravdové", magické, pohlcující divadlo ještě existuje. Knižní předlohu jsem nečetla a nebudu zapírat, že jsem se na začátku představení mírně ztrácela, poté bavila a obdivovala divadelní poezii, na konci byla povznesená (i když zahlcená dojmy a informacemi a slibovala jsem si, že Pavičovo dílo přečtu co nejdříve). Herecký soubor Divadla Husa na provázku je už léta perfektní, režiséra Jana Mikuláška roky považuji za jednoho z nejoriginálnějších divadelních tvůrců. Chazarský slovník je moje inscenace roku 2022.

Věra Drápelová, hudební kritička, Praha: Antonín Dvořák: Rusalka, Česká filharmonie, Semjon Byčkov, koncertní provedení v rámci Dvořákovy Prahy, Rudolfinum. Nebylo to sice divadlo na jevišti a mezi kulisami, ale špičkoví pěvci a špičkový orchestr ho dokážou zprostředkovat i na koncertním pódiu. Provedení, které nabídla Česká filharmonie se Semjonem Byčkovem a se sólisty v čele se

sopranistkou Asmik Grigorian, bylo dramatické, citově intenzivní a zvukově krásné. Výkon mezzosopranistky Jamie Barton v roli Ježibaby pak potvrdil starou pravdu, že skutečnému herci stačí k velké kreaci i jeden metr čtvereční.

Vladan Drvota, PR manažer, dramaturg, publicista, Praha: Mezi nejvýraznější inscenace roku 2022 řadím nastudování slavné Lorcovy tragédie o nenaplněné touze po mateřství Yerma – kterou po všech stránkách dokonale (a jen poměrně krátce od jejího vzniku) se souborem Městských divadel pražských připravil režisér Marián Amsler v působivé aktuální verzi australsko-švýcarského dramatika Simona Stonea. Nina Horáková se hereckými příležitostmi, jaké jí dává právě drama Yerma, Bowieho muzikál Lazarus, Koltésův baladický Roberto Zucco či Piazzollova tango-operita María De Buenos Aires, stává pod křídly MDP jednou z obdivuhodně nejproměnlivějších a nejvýraznějších hereček.

Lukáš Dubský, editor Deníku a redaktor serveru i-divadlo.cz, Praha: V roce 2022 jsem viděl hned několik pozoruhodných inscenací, z nichž jako nejinspirativnější vybírám Tři sestry v režii Michala Zetela, které uvedlo Slovácké divadlo Uherské Hradiště. Ačkoli v částečně improvizované inscenaci mnoho původního textu nezbylo, tak tenhle originální kus oplývá čechovovskou atmosférou výrazně více než mnohá pietní nastudování ruské klasiky. Herci se nevyhýbají situačnímu ani konverzačnímu humoru, ale dokážou udržet komiku na uzdě a zachovat tak tušený smutek, který se ukrývá v nitru postav.

Jan Dvořák, teatrolog a editor nakladatelství Pražská scéna, Praha: Kabaret Winton ve Švandově divadle. Pro sílu tematického vkladu Kateřiny Tučkové a obdivuhodnou kabaretní intervenci Miroslava Hanuše.

Dita Dvořáková, pedagožka a redaktorka, Brno: Letos je pro mě inscenací roku Humanismus 2022 režiséra Ivana Buraje. Inscenace, kterou lze směle označit jako současné autorské divadlo, se odehrává v dnešním světě složitých i zdánlivě jednoduchých vztahů na pozadí aktuální války na Ukrajině. Ale jsme tu přece na dovolené! Přesto tu mezi italským jídlem a pitím rezonují otázky o pravdě a věrnosti. Doporučuji tento na první pohled bezstarostný prázdninový svět v plujících Benátkách, který jako by byl doslova vystřižen z některého z Airbnb inzerátů či filmového studia, navštívit i v roce 2023.

Tomáš Engel, dramaturg a překladatel, Praha: Jen málokdy se stává, že při divadelní improvizaci vyjde vše tak, jak má. Ale 3. září tohoto roku se tenhle malý zázrak stal. Alfred Strejček, v současnosti stále upoutaný na pojízdné křeslo, si pozval na letní scénu Resortu Šarlota v Krhanicích své kamarády na Trampský potlach. David Vávra recitoval a hrál v uniformě skauta své čerstvé zápisky z cesty vlakem do Krhanic, Štěpán Rak, Miroslav Paleček, Matěj Rak a František Vlček naplnili prostor jeviště skvěle interpretovanými trampskými písničkami. Alfred Strejček vše vtipně a s citem pro pointu komentoval. Fascinující inscenace se plavně rodila před očima diváků. Humor, poezie i dramatické jednání, vše v dokonalé formě i obsahu. Divadelní radost.

Marina Feltlová, slovesná dramaturgyně Českého rozhlasu, Praha: Spoustu dobrých inscenací jsem do uzávěrky ankety nestihla. Z těch, co jsem viděla, mě asi nejvíc zasáhly Dějiny násilí ve Švandově divadle, podle románu Édouarda Louise napsal a režíroval Tomáš Loužný. Inscenace nepředkládá divákům jasné stanovisko, kdo je viník a kdo oběť, drsné scény ztvárňuje symbolicky a křehce, hranice mezi rozkoší a násilím je nebezpečně tenká, umně se balancuje mezi vážností a humorem. Výborné herecké výkony Oskara Hese, Jana Grundmana a Nataši Bednářové. Kdybych mohla hlasovat pro víc inscenací, určitě bych zmínila Operu Ibsen/Přízraky Divadelního spolku Jedl v režii Jana Nebeského, Dech v režii Natálie Deákové v MeetFactory, Riders (premiéra 4. prosince 2022) Lenky Vagnerové v divadle Komédie, Commander Farmy v jeskyni v režii Viliama Dočolomanského nebo Moskovíadu v režii Dušana D. Pařízka v Divadle X10.

Petr Gazdík, šéf muzikálu a herec Městského divadla Brno: Eliška/Rejčka v Městském divadle Brno – za povedený autorský debut Kláry Latzkové a Igora Ondříčka. Inscenace je nejen historickou freskou, obsahuje v sobě také živý emocionální potenciál podpořený hudbou Lukáše Janoty. Dále si dovolím uvést naši inscenaci Ne/Normální. Již samotný námět je pro muzikál unikátní, stejně jako autory realizované propojení hudby a dramatického textu. Domnívám se, že i nám se podařilo předlohu celkově "pocítit" kvalitní realizací. Komplexní a mimořádné jsou zde také výkony hlavních představitelů.

Martin Glaser, ředitel Národního divadla Brno: Sice bych nejradši hlasoval pro operní Alcinu v režii Jiřího Heřmana, což byl jednoznačně můj nejsilnější divadelní zážitek letošního roku, ale přijde mi poněkud "samožerné" posílat hlas do divadla, které řídím. Takže jsem rád, že mám letos alternativu a volím Tři sestry ze Slováckého divadla v Uherském Hradišti za přesvědčivý režijní koncept Michala Zetela a vynikající ansámblové herectví celého souboru, které Čechovův text přeneslo do 21. století, aniž by se po cestě cokoli podstatného z Čechova vytratilo.

Arnošt Goldflam, autor a herec, Praha: První polovina inscenace Fifty Dejvického divadla (premiéra 3. prosince 2022). První polovina byla vtipná, druhá trochu zmatená a nevěrohodná, moc vykonstruovaná.

Jan Grulich, divadelní publicista, Praha: Za inscenaci roku považuji dramaturgii románu nositelky Nobelovy ceny Světlany Alexijevičové pod titulem Konec rudého člověka v Divadle v Dlouhé. Pro skvělý převod do divadelního jazyka v dramaturgii Daniela Majlinga, který vzdáleně připomíná Čechovovy hry, ale v rozpadlém a chaotickém postsovětském Rusku. Pro skvělou režii Michala Vajdičky a v neposlední řadě vynikající herecké výkony.

Jan Hančil, pedagog DAMU, Praha: Divadlo na Vinohradech, Praha: Je třeba zabít Sekala. Skvěle odvyprávěný příběh, vyrovnané a soustředěné herecké výkony. Pro mne důkaz toho, že i dnes má smysl dělat činohru.

Helena Havlíková, operní publicistka, Praha: Šestý ročník festivalu NODO (New Opera Days Ostrava) v čele s tandemem Petr Kotík – Jiří Nekvasil znovu potvrdil svou jedinečnost a užitečnost. Letos na díla, k jejichž uvedení nemají repertoárová divadla odvalu, navázal Prometeo Luigiho Nona, dvouhodinový zvukově-prostorový monument s podtitulem Tragédie slyšení pro čtyři orchestry, instrumentální i vokální sólisty, sbor, dva recitátory a živou elektroniku. Po obvodu Dvojhalí Karolina režisér Jiří Nekvasil a výtvarník David Bazika nechali "zaparkovat" těžkou techniku se zřetelnými údaji o nosnosti nákladů, tahačů, montážních vozů nebo otlučených přívěsů Dopravního podniku Ostrava, Ostravských komunikací a Národního divadla moravskoslezského. Na jejich korbách byla rozmístěna příslušná uskupení interpretů. Dirigenti, Jiří Rožeň a Petr Kotík vše řídili ze zdvižných plošin uprostřed. Diváci seděli, chodili, ale i leželi uprostřed, s účinkujícími ve společném "kruhu" tohoto novodobého antického divadla a renesančních vícesborových technik duchovní hudby, nořili se do reflexe prométheovského mýtu v novodobé polyfonii zvuků, hlasů, putujících díky elektronickému scénáři po celém obvodu. Byl to mimořádně silný zážitek, drtví i zklidňující zároveň, jako osud lidstva zmítaného "tragédiemi" katastrof, ale uklidněním a očistou katarze a nadějí v budoucnost.

Iva Heribanová, divadelní kritička, studentka KDS MU, Brno: Divadlo Husa na provázku, Brno – Chazarský slovník. Román Milorada Paviće je v adaptaci režiséra Jana Mikuláška a dramaturgyně Kateřiny Menclerové působivě zneklidňujícím divadelním zážitkem.

Hesla tvořící Pavičův postmoderní román-lexikon i hesla inscenátory doplněná, jako by šlo o aktualizované vydání slovníku, se vyjevují ve vizuálně čisté a o to poutavější výpravě Marka Cpina. Pečlivě prokomponovanou inscenační strukturou prostupuje téma křehkosti individuální i kolektivní paměti a s ní spojené pomíjivosti civilizací. Silný příspěvek do Mikuláškova dosavadního režijního portfolia i důkaz o skvělé úrovni současného hereckého souboru Provázku.

Josef Herman, šéfredaktor Divadelních novin, Praha: Měl bych letos řadu tipů, jen operních by bylo: Návrat Tobiašův ve Znojmě, Mesiáš v Českých Budějovicích, Hubička a Zásnuby ve snu v Ostravě, k tomu tamější festival NODO, Otello a Glagolská mše / Z mrtvého domu v Brně, Plameny a Švanda dudák a zejména pak Káťa Kabanová a Růžový kavalír v operách Národního divadla. Jenže z ostré konkurence vyčnívá zcela výjimečná inscenace opery Georga Friedricha Händela Alcina Národního divadla v Brně v mezinárodní koprodukcí (Caen, Versailles) a s Collegiem 1704. Dokonale obsazená, nastudovaná Václavem Luksem v přesné míře historické a současné interpretace. Režisér Jiří Heřman analogicky stvořil barokní podívanou ryze současnými prostředky, s fantazií a humorem nad vážným tématem. Nic podobného jsem na operním jevišti neviděl, u nás ani v zahraničí. Mimochodem, vrací se na repertoár, nenechte si ji ujít!

Jiří Heřman, režisér a šéf opery Národního divadla Brno: Režisér Tomáš Ondřej Pilař společně se svým týmem vytvořili v jízdnárně Louckého kláštera v rámci Hudebního festivalu Znojmo pozoruhodnou interpretaci Haydnova oratoria Il Ritorno Di Tobia (Návrat Tobiašův). Opera je Gesamtkunstwerkem, který se i zde v oratoriu realizoval ve všech složkách. Pěvecké obsazení včetně hudebního nastudování Romana Válka a Terezy Válkové s Czech Ensemble Baroque skvěle interpretovalo scénické uvedení oratoria. Tomáš Pilař svou citlivou a imaginativní režii předal divákovi obsah, který se dotýká nás všech, netradiční prostor jízdnárny Louckého kláštera proměnil v živý obraz "chiaroscuro".

Matěj Hollan, muzikolog a hudební kritik, Brno: Národní divadlo Brno: Alcina. Světový milník v inscenování barokních oper, který se podařilo udělat Jiřímu Heřmanovi a jeho týmu. Francouzská koprodukce a podpora Bohemian Heritage Found znamenala, že bylo možné udělat operu za adekvátní peníze. Ohlas nejen u nás, ale i ve Versailles a Caen byl mimořádný. Vedle filmu Il Boemo pro Collegium 1704 a Václava Lukse další letošní zápis do historie.

Radmila Hrdinová, kritička a redaktorka, Právo a DAMU, Praha: Národní divadlo Brno, Janáčkova opera – Georg Friedrich Händel: Alcina. Režisér Jiří Heřman pojal kouzelný ostrov jako paralelu magického světa divadelního jeviště. Využil při tom prostředky napříč staletími, od barokní ornamentálnosti přes pohybové divadlo až k působivé výtvarné projekci. Dům, v němž postavy nacházejí útočiště, se rozestupuje a opět sceluje, ostrovem plným zrcadel bloudí bytosti s lidskými těly a zvířecími hlavami, mořskou hladinu na horizontu střídá vyprahlá oranžová poušť i perspektivně ubíhající barokní sál. Je to krásné, hravé, divácky poutavé a plně ladící s Händelovou hudbou v dokonalé interpretaci Collegia 1704 a Collegia Vocale 1704 pod taktovkou Václava Lukse, jakož i prvotřídního mezinárodního sólistického obsazení.

Jan Hrušínský, principál Divadla Na Jezerce, Praha: V roce 2022 jsem viděl řadu výborných inscenací (jako je například Zátopek v Minoru), které ale neměly premiéru v uvedeném období. V našem divadle byly dvě premiéry, Občan první jakosti Matěje Balcara a After Life Rickyho Gervaise, které bych neváhal označit za inscenace roku, kdyby pravidla umožňovala zvolit dva tituly. Takto navrhuji za inscenaci roku Občana první jakosti z prostého důvodu. Aktuální hra na téma rozdělené společnosti při každé repríze publikum paradoxně spojuje. Nejbouřlivěji diváci reflektují pravdivé situace vypovídající o nás všech. Zásadní otázku hry – má každý z nás právo volit? – nejlépe zhodnotíme po blížící se nešťastné přímé volbě prezidenta republiky.

Jan Hřebejk, režisér, Praha: Tygr v tísni, Praha – Michail Bulgakov, Ivo Kristián Kubák, Marie Nováková: Mistr a Markétka, v paláci Hrzánů z Harasova v Celetné ulici v Praze. Čtyřhodinový ohňostroj nespoutané imaginace, úžasného rytmu a živlů za okny! Bezmála 50 herců hrálo v červnu a červenci zásadní román 20. století zároveň v několika patrech zchátralého, původně barokního paláce v centru Prahy. Zásadním zážitkem pro mě kdysi byla inscenace Mistra a Markétky souboru Teatro Tatro v režii Ondřeje Spišáka v cirkusovém stanu v Bratislavě. Imerzivní projekt Iva K. Kubába a Marie Novákové se svou surrealistickou opulentností Spišákoví vyrovná. Naprosto výjimečné!

Vladimír Hulec, Divadelní noviny, Praha: Baletky Miřenky Čechové v pražské Akropoli. Sólo performance, završující několikaletý projekt odkrývající bolesti a traumata studentů a studentek tanečních konzervatoří, kterými si autorka sama prošla, je současně i obrazem tohoto světa s jeho neschopností vidět vlastní aroganci a permanentní – někdy skryté, jindy na odív jako jedinou možnost dávané – násilnosti, jichž se dopouští(me) na bytostech zdánlivě slabších. Věčný střet silovosti s křehkostí, suverenity s pochybovačstvím, konzervatismu s novostí, uzavřenosti a strachu s odvahou, hledáním a nevytříbeností. Nejprve kniha, poté online projekt a nyní pohybová performance – zpověď. Pro mne projekt nad všemi ostatními. Výsostné umělecké dílo se všemi atributy toho slova. Nadčasové a obecné, drsné a syrové, přitom osobní, intimní, aktuální a angažované, chytré, vtipné, chvílemi dokonce humorné. Jemné, křehké a krásné jako japonská čajová miska. Projekt desetiletí.

Petra Hůlová, autorka, Praha: Letos nejsilnější pro mě byla inscenace Manželka publikovaného básníka ve Studiu Hrdinů režírovaná Janem Horákem. Chtěla bych ale kromě vynikající herečky tohoto de facto monodramatu Pavlíny Štorkové vzdát hold celému týmu. Tedy jmenovitě: scéna Lucie Sedláková, kostýmy Madla Horáková Zelenková, hudba Natálie Pleváková, Dominik Gajarský, Václav Hruška (též herecká etuda), Petr Zábrodský, světelný design Václav Hruška, pohybová spolupráce Jan Bárta, asistentka režie Kristýna Tesařová a asistentka scénografie Kateřina Kejmarová. Představení, jež by mohlo být bolestínské či feministicky tezovité, případně obviňující patriarchát, a tedy nudné, je namísto toho především surreálné a navíc humorné. Způsob, jakým Pavlína Štorková hraje Sylvii Plath, mě uhranul především ironickou/sebeironickou distancí, kterou herečka udržuje jak k postavě, tak k sobě samé. Nakonec bylo úplně jedno, že předobrazem je ikonická básnířka. Představení, které by v režii někoho jiného mohlo snadno sklouznout do více či méně intelektuální omalovánky, je autonomním ohmatáváním terénu šílenství těsně sousedícího s krásou.

Josef Chuchma, publicista a kritik, editor webu ČT art, Praha: Humanismus 2022. Proč inscenaci brněnského HaDivadla považuji za důležitou, jsem rozvedl v recenzi, kterou publikovaly právě DN. Mimo ni k tomu dodávám, na samém konci roku, tedy s větším odstupem: Ta specifická atmosféra řečí o "tady a ted", jež se v inscenaci vedou, ve mně zanechala stopy téměř referenční povahy, řada současných českých textů nejen divadelních, ale i prozaických působí – při srovnání s "obyčejností" Burajova a Karáskova Humanismu 2022 – jen snaživě ambiciózně, papírově, pozérsky a všelijak jinak chtěně. Jakkoli to může znít vzhledem k různosti poetik nepatřičně, vlastně se mi při vzpomínce na nejlepší okamžiky této inscenace vybavuje podobná divácká slast, jakou jsem kdysi zažíval nad kousky J. A. Pitínského v Ochotnickém kroužku Brno.

Daniel Jäger, redaktor kulturní publicistiky, Český rozhlas Vltava, Praha: Národní divadlo Brno – Georg Friedrich Händel: Alcina. Hudební nastudování Václava Lukse, který v čele Collegia 1704 dokázal mistrně vykreslit místa niterná i plochy svrchované dramatické, se dokonale snoubilo s režii Jiřího Heřmana. Ta nabídlá okázalou barokní podívanou i logicky vedené vztahy mezi jednotlivými postavami a důsledně – leckdy s příjemnou nadsázkou – vypointované situace. V Brně se navíc podařilo sestavit dvě kvalitní obsazení šikovně kombinující domácí sólisty a hosty. Z těch bych rád připomněl především Kangmina Justina Kima (Ruggiero) a Doubravku Součkovou (Morgana). Alcina je zkrátka po všech stránkách vyvážený, do nejmenších detailů vycizelovaný operní projekt.

Olga Janáčková, operní kritička, Praha: Národní divadlo Brno – Georg Friedrich Händel: Alcina. Dirigent Václav Luks, Collegium 1704 a Collegium vocale 1704, režie Jiří Heřman. Mimořádná operní inscenace vévodící ostatním. Veškeré její složky na vynikající úrovni spolupracovaly v dokonalé vzájemné symbióze. Pěvci Pavla Vykopalová / Karina Gauvin, Ray Chenez / Justin Kim, Doubravka Součková, Václava Krejčí Housková, Roman Hoza, Ondřej Koplík, Andrea Široká a další. Moderní operní divadlo inspirované barokními inscenačními prostředky. Koprodukcce Théâtre de Caen a Royal Opéra – Chateau de Versailles Spectacles. Robert Jindra, šéfdirigent Národního divadla, Praha: Der Ring Des Nibelungen v Bayreuthu. Jde o novou inscenaci Valentina Schwarze. Tolik kontroverze a vzrušených reakcí jsem sám nikdy předtím nezažil a mnozí pamětníci vzpomínají, že takový orkán bučení nezaznamenali ani při slavném uvedení "zlomového" Ringu Patrice Chereaua. Ano, jde o výklad, který je zcela zbaven symbolů a tradičních rekvizit, jako je prsten a kopí, oproštěn od mytických postav, kouzlo ohně je pouhým "jiskřením" mezi manželským párem Wotana a Fricky u sklenky červeného vína, závěrečná scéna evokující finále Salome, kdy Brünnhilde chová useknutou hlavu svého "milovaného provodce" Grana. To vše dráždí a provokuje. Pro mě však nikoli prvoplánově. Jednání postav, jejich vztahy a výklad příběhu inspirovaný podle slov režiséra "netflixovými seriály" na mě zapůsobily a především byly čitelné a srozumitelné i bez použití bulletinu.

Vladimír Just, teatrolog a kritik, Praha: Divadlo v Dlouhé, Praha – Světlana Alexijevičová, Daniel Majling: Konec rudého člověka, režie Michal Vajdička. Kdybych měl k dispozici víc míst, určitě bych neopomněl ani dvě inscenace ostravského Divadla Petra Bezruče: Bratry Karamazovy Jana Holce a Venuši v kožichu Jiřího Pokorného, už pro v obou případech brilantní herecké koncerty, v prvním případě mnohohlasé concerto grosso, ve druhém komorní duo. A ještě bych asi připojil další zážitek zrození divadla z ducha hudby, respektive swingu v Semaforu – Devatenáct tváří jazzu Jiřího Suchého a semaforického swing bandu. Musím-li to zúžit na jedno místo, pak svrchovanému zážitku z hluboké a přitom kruté groteskní kolektivní studie stalinismu typu Homo Sovieticus, jenž neumřel ani s Džugašvilim, ani s Brežněvem, naopak se teď Putinem dostal na vyšší, světu nebezpečnější level, a jehož jedovatému býlí se překvapivě dobře daří i u nás, se letos na českých jevištích vyrovnalo jen máloco. Inscenace, jak známo, vznikla ještě před 24. únorem 2022, ale našla si svou pravou chvíli právě teď – a obávám se, že Janem Vondráčkem a ostatními vykroužené lidské typy nepřestanou být aktuální ani po deseti i více letech...

Andrea Kalivodová, sólistka Národního divadla, Praha: Opera Richarda Strausse Růžový kavalír ve Státní opeře. Zaujala mě nejen krásná hudba, tu jsem znala a očekávala, ale zejména svým pěveckým výkonem mezzosopranistka Arnhei?ur Eiríksdóttir v roli Oktaviana a basista Timo Riihonen jako baron Ochs von Lerchenau. Musím ocenit také scénu a nasvícení celé inscenace. Jako celek byla tato známá opera zpracována netradičně, ale přitom srozumitelně pro diváka, to je velmi důležité, a mně přinesla opravdu hezky prožitý večer.

Jan Kerbr, divadelní publicista, Praha: Mým letošním tipem je inscenace činohry Národního divadla otec hlídá dceru (autor Ondřej Novotný, režie Jan Frič). Už mnohokrát vytěžené téma mezigeneračních vztahů je tentokrát nasvíceno poměrně provokativně, kvalitní herecké výkony se mohou opřít o jiskřivou režisérovu invenci. Při přemítání nad hlasem do ankety mě ovšem napadaly i další tituly: Každý má svou pravdu Dejvického divadla, Konec rudého člověka Divadla v Dlouhé, Opera Ibsen/Přízraky Divadelního spolku Jedl, Tři sestry Slováckého divadla v Uherském Hradišti, Meet Flannery BodyVoiceBandu i Káťa Kabanová Opery Národního divadla.

Petr KlariN Klár, busker a kritik, Ostrava: V roce pestrém i turbulentním nad jiné volím rozpustilého i burcujícího Kohlhaase pražských Lachende Bestien. V těsném závěsu pak vřele doporučuji dvojici projektů, jež rovněž rozhodně stojí za enormní diváckou pozornost: věcné, herecky koncentrované i vizuálně vtahující Mluvíti pravdu ústeckého Činoherního studia a v neposlední řadě i formálně neokázalý, leč emocionálně mimořádně účinný muzikál Ne/normální Městského divadla Brno.

Boris Klepal, publicista, Praha: Orchester Berg, Spitfire Company, Městská divadla pražská v divadle Komédie – Jana Šrámková, Slavomír Hořínska: Tak tiše až. Autorky a autoři opery i inscenace uchopili téma zneužívání dětí s jasnými narážkami na katolickou církev, která sehrála dvojí roli. Jednak tvůrčího impulzu v podobě skandálu v řezenském chlapeckém sboru, jednak utěšitelky v osobním případě skladatele, který si vlastní trauma vyřešil i díky konverzi ke katolíkům. Snad i proto byl obraz výbušného tématu neskandální a sympaticky nebulvární, ale také dost přímočarý a přitom ne-autobiografický. Hodně jsem zvažoval také Operu Ibsen/Přízraky od Jedlu, ale nakonec jsem se přiklonil ke kompletně autorskému, tematicky méně obecnému a současnějšímu dílu.

Jan Kolář, kritik a publicista, Praha: Divadlo v Dlouhé, Praha: konec rudého člověka. Skvělá dramatizace skvělého románu Světlany Alexijevičové, skvělé herecké výkony, zejména Jan Vondráček jako major Alexejev, čechovovská atmosféra dokonale režijně zvládnuté inscenace. V době ruské agrese vůči Ukrajině palčivě aktuální.

Josef Jan Kopecký, předseda Volného sdružení východočeských divadelníků, Česká Třebová: Linda Hejlová Kepřtová (režie), Ondřej Olos (hudební nastudování), sólisté, ale i celý inscenační tým vytvořili v libereckém Divadle F. X. Šaldy divadelní a hudební událost roku. Dialogy karmelitek Francise Poulenca zasáhnou nejenom geniální hudbou a silným příběhem s mrazivou finální scénou, ale také vizuální podívanou, promyšlenou prací s každým detailem a především pointováním situací a obrazů. V kongeniální symbióze se tu prolíná slyšené i viděné, nic nemá navrch, vše je vyloženo a vše se umí sdělovat divákovi. Tleskám, smekám a doporučuji.

Ivo Krobot, režisér a pedagog JAMU, Brno: Divadlo Husa na provázku, Brno: Vykouření. Inscenace Jiřího Havelky – inteligentní, nekonfrontační, závažná, avšak i vtipná a plná fantazie, odpověď na závažné téma svobodné divadelní tvorby. Opera Ibsen/Přízraky – Divadelní spolek Jedl. Drásavá výpověď strhujícím způsobem sdělená stylově čistým syntetickým divadelním tvarem, inspirativní souhra všech složek inscenace, vše bez vnějškových a nezdůvodněných planých formálních postupů.

Jiří P. Kříž, divadelní kritik a publicista, Praha: Jaké bude Rusko za sto, za dvě stě let, ptávají se směšní Čechovovi hrdinové. Odpověď temnou a tragickou nalézá Světlana Alexijevičová vyobrazením rasy Homo Sovieticus. To nejděsivější z jejího konce rudého člověka

přinesli Daniel Majling s režisérem Michalem Vajdičkou na jeviště Divadla v Dlouhé. Už týden po válečném vpádu Ruska na Ukrajinu. Jako na kříž přibití vystupují z oparu venkovského sídla strýček, sestry, blouznivci, vizionáři, matky rodu i noví Lopachinové. Jen místo višňového sadu v kulise hrobů popravených z časů panování Stalina. Můžeme litovat geroje trpícího chronickou bolestí ukazováčku od tisknutí spouště – až dvě stě kulek denní normy do týlu vražděných. A Igor nepíše scénky pro racka Ninu, jen si rád hraje na hrdinskou smrt... Ta podobenství a odkaz nejlepšího divadelního kousku roku 2022, dokládajícího, jak jsme kromě laciných pošklebků domácí politické scéně odvykli skutečně burcujícímu politickému divadlu, mnozí bohužel nerozpoznali...

Kateřina Kykalová, redaktorka Divadelních novin, Praha: Konci rudého člověka dá jistě hlas většina kolegů, tak raději upozorním na (po slabších projektech Tygra v tísní a Depresivních dětí) konečně zase pořádně vymazlené a provokativně enigmatické imerzivní divadlo Musí se žít spolku Pomezí, pocovidové zastavení času Tady je všechno ještě možné v pohostinské kreaci Ivana Buraje v Ústí, sexy Venuši v kožichu u Bezručů, divokou Hedwig v Malostranské besedě i hravou Tramtárii v Minoru – a hlavně na mou srdcovku Moetivi karavan / Expedice k domovu ProFitArt, která mi v pouhých třiceti minutách a ve stísněném prostoru karavanu, kam se vejde jen hrstka diváků, umožnila znovu si prožít mou cestu do dálky a zpět sama k sobě. Doufám, že holky (Dominika Špalková a Bára Ungerová) budou s karavanem ještě chvíli kočovat, protože tahle výprava za to rozhodně stojí!

Jiří Landa, divadelní kritik a publicista, Praha: Matka v Redutě v Brně. Tvůrčí tým v čele s režisérem Štěpánem Páclm dokázal text Karla Čapka oprostít od nánosu času. Vznikla v nejlepší slova smyslu moderní inscenace hry, která ani po tolika letech od svého vzniku neztrácí nic ze své aktuálnosti. Naopak. Bohužel... Vyrovnaným hereckým výkonům dominují Tereza Groszmannová a Tomáš Šulaj. Brněnská inscenace se může pochlubit i dalšími sehranými složkami, jako je scéna, kostýmy, světelný design. Mimořádný počín.

Eva Langšádlová, vedoucí dramaturgyně Centra hudební, divadelní a zábavné tvorby ČT: Letní shakespearovské slavnosti: Macbeth. Kvalitní, aktuální a divácky srozumitelnou inscenaci pro mě dělá inscenací roku výkon Marka Němce v titulní roli. Nastoluje a částečně i nabízí odpovědi na otázku, jak se může stát, že inteligentní, schopný a vtipný sympaták promarní život zlem.

Tatjana Lazorčáková, divadelní kritička a historička, Filozofická fakulta Univerzity Palackého v Olomouci: Divadlo Petra Bezruče, Ostrava: Bratři Karamazovi, režie Jan Holec. Adaptace, která fascinuje aktuální interpretací témat, postav i propracovanými vztahovými situacemi, které jsou naplněny intenzivním herectvím jak v detailech, tak v koncentrované zkratce.

Rudolf Leška, advokát a teatrolog, Praha: Za mne Káťa Kabanová. V kontextu pražského Národního divadla zcela výjimečná inscenace, kterou lze konečně označit za skutečně úspěšné otevírání se světu.

Jan Lukeš, literární kritik a historik, Praha: Alespoň pro sebe jsem si připomněl, jak mi hra Ze života Čapka, kterou napsal a zrežiroval v Divadle Na Jezerce Petr Vacek, svého času zvedla náladu. Osm herců tu hraje asi sedmdesát postav od mládí až po Čapkovu smrt a je to svižné, vtipné a zároveň drtivě smutné v tom, jak se u nás zachází zrovna s těmi nejlepšími. Na tohle by měly chodit školy, aby se jejich žákům otevřel pohled do hájemství jazykové tvořivosti a božské i vesmírné pokory. (Premiéra ovšem byla už v listopadu 2021.)

Marcela Magdová, teatroložka a divadelní publicistka, Praha: V uplynulém roce vzniklo hned několik velice silných inscenací. Náhradní existence a Ruka je osamělý lovec v A studiu Rubín, Dech v MeetFactory, Měsíční kámen ve Studiu Hrdinů či na sklonku prosince uvedená Moskoviáda v Divadle X10. Ráda bych však na tomto místě upozornila na scénický projekt Spis / Růžena Vacková, který v bývalé synagoze na Palmovce uvedla v režii Jakuba Gottwalda občanská iniciativa Krajinou přílivu. Historickou paměť, konkrétně životní příběh hrdinné intelektuálky Růženy Vackové, perzekvované nacistickým a posléze komunistickým režimem, zpracovávají bez zbytečných divadelních kudrlinek, napřímo a konfrontačně, jako by se měli navrátit k podstatě performativity. Profesionálové se zde mísí s osobami bez jevištní zkušenosti, jejichž zanícení pro věc dokazuje, že osobní angažmá často předčí rutinní prezentaci těch z oboru.

Martin Macháček, divadelní publicista, Praha-Žďáblice: A studio Rubín, Praha – Katja Brunner: ruka je osamělý lovec. Režisér Ondřej Štefaňák v minimalistickém opusu nechává špičkově sehrané trio hereček rozpoutat hravou apokalypsu patriarchálních rituálů a na svět přivádí ultimátní termín "varláč", v jehož obludnosti se skrývá ohromná překladatelská péče Viktorie Knotkové i jízlivost, s jakou Katja Brunner vnímá svět.

Luboš Mareček, divadelní publicista a kritik, Brno: Více než čtyřhodinová jízda s Händelovou operou Alcina v Janáčkově divadle představuje mimořádný zážitek a divadelní zjevení. Parádní muzika v mistrném podání Collegia 1704 vedeného Václavem Luksem, vynalézavá režie Jiřího Heřmana, která posluchače přehledně provede zašmodrchaným dějem a je neskutečně akční, ale také úchvatná scéna Dragana Stojčevského jako nápaditá pocta iluzivnosti, principům a postupům barokního divadla. Creme de la Creme: špičkoví zpěváci z celého světa – vynikající Karina Gauvin v hlavní roli kouzelnice Alciny alternovaná se skvostnou domácí Pavlou Vykopalovou, jedinečná Doubravka Součková jako Morgana a dechberoucí Kangmin Justin Kim jako Ruggiero a řada jiných lahůdkových hlasů. Další mimořádnou kvalitu Heřmanovy inscenace tvoří choreografie Jana Kodeta a excelentní výkony baletu. Vyslovuji velké uznání brněnskému opernímu souboru, který v nelehkých covidových časech dokázal vypravit takovou špičkovou operní produkci evropských parametrů. Brněnská Alcina je nefalšovaný divadelní zázrak!

Dominik Melichar, kritik, Praha: Hlasuji pro inscenaci Depresivních dětí, jež stále touží po penězích, Očistec si zaslouží každý, a to především pro jedinečný a strhující výkon Zuzany Bydžovské v roli Prezidenta. Herečka se pohybuje přirozeně v cynické i melancholické poloze, její postava je živá bytost, nikoli črta nenáviděného státníka a svým důrazem na lidskou stránku každého netvora dokáže vzbudit i lítost. Text Jakuba Čermáka je politicky angažovaný, ale zároveň nechává prostor nadčasovým tématům, jako je stáří nebo mezilidské vztahy. V neposlední řadě je třeba vyzdvihnout Vandu Hybnerovou v roli Prezidentovy manželky a především její monolog o vlastní osamělosti a nestvůrnosti manžela, jehož přes to všechno stále miluje. Tato scéna by měla vejít do dějin divadla.

Zdenek Merta, hudební skladatel, Praha: Brian Yorkey (libreto a texty písní) – Toma Kitt (hudba): Ne/normální, režie Petr Gazdík. V prošlé sezoně jsem viděl nemnoho představení, a tak zamířím do (téměř) vlastních vod. Tak či tak mě tato inscenace nadchla – tématem i provedením. Samozřejmě že Pulitzerova cena a další ocenění svědčí o kvalitě předlohy, ale divadlo dělají režisér, herci a další profese – všichni jsou tady výborní. Covid způsobil nestandardní délku zkoušení, což v tomto případě přispělo také k nebyvalému souznění herců s kapelou a k dokreslení funkčních a působivých detailů. Podobný dojem na mě udělaly též hořká inscenace Lazarus (premiéra 2019) v divadle Komédie a brilantní komedie První rande (premiéra 2021) v Městském divadle Brno. Má

úcta, kolegové.

Vladimír Mikulka, kritik, Praha: Minor: Tramtárie, režie Jiří Austerlitz. Letos jsem trochu váhal, protože se mezi mémi adepty na nejlepší inscenaci roku neobjevila žádná "těžká váha". Hlasuji tudíž pro mimořádně povedenou hříčku, s níž jsem strávil tak příjemný divadelní večer jako loni nikde jinde.

Josef Mlejnek, básník a kritik, Lípa u Havlíčkova Brodu: Divadelní spolek Jedl, Praha: Opera Ibsen/Přízraky. Režisérovi Janu Nebeskému a ostatním tvůrcům inscenace se podařilo jako dva konce jedné hole udržet v dynamické rovnováze experimentální i "moudrostní" stránku divadelní výpovědi.

Jiří Nekvasil, režisér a ředitel **Národního divadla moravskoslezského, Ostrava**: Za inscenaci roku 2022 bych označil Krzywy kościół, silnou, intenzivní, obrazivou, přesto neokázale pokornou dramaturgií prvního dílu románové trilogie Karin Lednické Šikmý kostel v nastudování souboru Polské scény Těšínského divadla. Vše začíná od výborné dramaturgie Renaty Putzlacher (ta je i překladatelkou do polštiny), která vybírá z rozsáhlé románové fresky z let 1894–1921 zásadní osudy a příběhy, přičemž v nich – to podtrhuji – sleduje a akcentuje všechna důležitá témata. Režisér Radovan Lipus vytvořil na scéně a v kostýmech Marty Roszkopfově působivou, hladce plynoucí mozaiku příběhu. Důležitá je i hudební složka, která je dílem Doroty Barové. Všichni hrají upřímně s vírou ve sdělení a jeho poselství: charismatický Jan Monczka jako vypravěč, skvělá Małgorzata Pikus jako Barbara, Barbara Szotek-Stonawski jako Julka nebo Franciszka, jak ji zpodobňuje Katarzyna Kluz. Každá postava představuje důležitý hlas v komplikované, avšak úctyhodně přehledné fuze inscenace, která je živá a naplňuje esenciální smysl divadla na obou stranách divadelní rampy.

Jana Paterová, kritička, Praha: Dejvické divadlo, Praha: Každý má svou pravdu. Nečekaně velmi aktuální téma. Dokonalá herecká souhra, mimořádný smysl pro groteskní nadsázku, silný kolektiv, každá role přitom silná individualita. Skvělá zábava, i když při domýšlení důsledků trochu mrazí. Nezapomenutelný Jaroslav Plesl.

Tomáš Ondřej Pilař, režisér a šéf opery Jihočeského divadla, České Budějovice: Inscenace Deus Ex Machina režiséra Štěpána Gajdoše, dramaturga Filipa Nuckollse a scénografa Petra Vítka v produkci divadla Kult jako strhující site-specific o spiritualitě v časech umělé inteligence. Viděl jsem ji v kostele apoštola Pavla v Ústí nad Labem a místy jsem ztrácel kontrolu nad hranicí mezi sebou samým, prostorem a tématem. Velmi provokativní dialog mezi divadlem lidské fyziky čítající krev i nahotu a sakrálním prostorem nikdy neskouzl k banalitě, celý zážitek ve mně ještě týdny rezonoval a přinášel mi v kontextu života nové a nové otázky. Tohle od divadla chci a očekávám. V rámci této ankety nemohu opomenout fascinující inscenace Jiřího Heřmana Alcina a Glagolská mše / Z mrtvého domu, které umísťují na jednoapůlté místo a jsem šťastný, že u nás tento mimořádně schopný umělec a vizionář systematicky tvoří.

Jana Pilátová, profesorka DAMU, Praha: DĚDA: Ptačí sněm. Tvůrčí tým Daniela Grohová, Markéta Labusová, Simona Suchanová, Anežka Matoušková, Jana Nunčič a Kristýna Kužvartová, inspirovaný básní perského mystika Faríduddína Attára, vytvořil podobenství o hledání životních cest. Zůstalo jen to nejnutejší: příběh sdělený minimem slov a zpěvem kolem stolu – tři dívky, ruce, hlasy a kolíčky po babičce. Skromná výbava umožňuje soustředění a hravost dodává vyprávění ptačí vzlet. Líbí se mi přesné rozlišení mezi prostotou a banalitou a nadějně otvírá zapomínaných možností. Premiéra v květnu na festivalu Pískoviště, v červnu festival Pecka a Open Air v Hradci Králové, v červenci Valdštejnská lodžie a Krakovec, v srpnu festival Kočí v Chotči.

Anežka Pondělíčková, editorka iDN, Praha: Vzhledem k radostným mateřským povinnostem jsem viděla mnohem více dětských a batolecích inscenací než těch pro dospělé publikum. Inscenací roku je pro mě Batolaterna Laterny magiky v režii Hany Strejčkové. Koláž snových obrazů doprovázenou magickým sound designem tanečnicki vyplňují stylizovaně zpomaleným pohybem a akrobatickými prvky. Každý z výstupů se soustředil na dětem známý objekt v naddimenzované velikosti. Oceňuji Národní divadlo, že divadlu pro nejmenší dalo šanci. Myslím, že se mu to vrátí; BatoLaterna je beznadějně vyprodaná. O nejlepší zahraniční zážitek z kategorie batolecího divadla se postaral poznaňský soubor z Centra Sztuki Dziecka, který na podzimním festivalu KUK ve Vzletu (pořádaném Damúzou) uvedl inscenaci Blisko. Režisérka Alicja Morawska-Rubczak vytvořila inscenaci tematizující péči o vztahy okolo nás. Ať už je to péče o rostliny, rodinu, nebo sebe samotné. Inscenace dětem prezentuje svébytné nástroje, jak vztahy kultivovat; učí je porozumění, respektu, intuici. Scénograficky krásná a pro děti skvěle vymyšlená a napínavá inscenace s sebou nese přesah, který zatím u tuzemských produkcí postrádám.

Martin Pšenička, vedoucí Katedry divadelní vědy FF UK, Praha: Lachende Bestien: Kohlhaas. Angažované divadlo, které v adornoovském smyslu nechce být instrumentálně politické, nýbrž skrze sebereflexivní, ironický odstup a hravý dialog stimuluje tázání, jímž odkrývá nejen nejednoznačnou povahu Kleistova Michaela Kohlhaase, ale především současného světa, jímž obchází množství tříštivých ideologických diskurzů. K tomu Commander, občansky angažovaný projekt Farmy v jeskyni, který netriviálně, skrze osobitý scénický jazyk propojený s filmem, adresuje palčivé téma radikalizace a mediální manipulace. Politické divadlo, které ovšem není politické pouze obsahem, ale i formátem, jímž manifestuje to, že divadlo může svou političností vnímání nebanálně vzdělávat v dnes tolik skloňované a nepříliš úspěšně řešené mediální gramotnosti.

Eliška Raiterová, divadelní kritička, Praha/Brno: Z letošních divadelních událostí mi nejsilněji utkvěla autorská loutková inscenace scénografky Darii Gostevy Moskva-Dačnoje, kterou jsem měla možnost zhlédnout v létě na Loutkářské Chrudimi. Autorka na scéně osvětlené plameny svící z menších dřevěných polen, vyřezaných objektů a malých totemových loutek postupně rozžívá vzpomínku na milovaný dům na předměstí Moskvy, ve kterém žila. Velkorysé pozvání k ponoru do intimity člověka a velmi autentické zprostředkování vlastního světa a vnímání. Hluboký niterný zážitek. Z činoherních inscenací ve mně zůstal rezonovat Chazarský slovník Husy na provázku, Discoland Divadla Na zábradlí a Humanismus 2022 uvedený na podzim HaDivadlem.

Kateřina Rathouská, kreativní producentka a dramaturgyně Českého rozhlasu, Praha: Divadlo v Dlouhé, Praha: konec rudého člověka, režie Michal Vajdička. Svůj hlas posílám inscenaci, která v současnosti rezonuje více než kdy jindy. Konec rudého člověka nabízí řadu komických situací, přesto z něj nakonec mrazí.

Jiří Bilbo Reidinger, klaun, Nová Ves pod Pleší: Johann Le Guillerm a jeho Terces! Představení jsem zhlédl na Letní Letné. Opět v něm tančí cirkusový mág s kdekým předmětem vlastní výroby. Existenciální křehkost s knihami, dřevci... Dlouho se bedlivě cosi staví, aby ve vteřině – bum, prásk! z dokonalé podivnosti je rázem změt, hromada. Není to zpráva o nás? Buddhistický, pokorný mnich tiše tvoří složitou mandalu, kterou jedním pohybem, fouknutím rozfouká do nicoty... Obraz za obrazem zalézají do obnaženého mozku... Třeba ekvilibristický tanec s hlemýžďí ulitou... Musíte být společně s trpělivým mistrem trpěliví. Jak rád se člověk zastaví, aby objevil jiný čas, jeho jiné plynutí. Jste kdesi ve vesmíru, na jiné planetě, kde syčící mimozemšťan předvádí svá kouzla. Triky balancující

na hranici nadpřirozena, které vyrážejí dech, a my, účastníci obřadu, tiše, nehlasně žasneme... Nádhera. Moc rád jsem po spektaklu stiskl, s vřelou úctou, Johannovu kouzelnou ruku!

Marie Reslová, kritička, Praha: HaDivadlo, Brno: Humanismus 2022, režie Ivan Buraj. Dlouho jsem neviděla inscenaci, které by se povedlo zachytit, jak prožíváme přítomnost. Všelijaké ty nevysslovitelné pocity a prchavé myšlenky, které se člověku honí hlavou. Plynutí času. A to, jak "obyčejně" v něm naplňujeme svůj osud. Mám tyhle hyperrealistické Burajovy inscenace ráda. Jejich zvláštní klid na mě působí jako meditace. Jsou konzistentní v přemýšlení o světě a přitom otevřené, dotýkají se mě, aniž by mnou otřásaly nebo mě zraňovaly. Jen tak přirozeně nabízejí místo, odkud se dá koukat na svět, aby to dávalo smysl.

Svatopluk Sem, operní pěvec, Praha: Pro mne největším zážitkem byla návštěva Hudebního festivalu Znojmo – oratorium Josepha Haydna *Návrat Tobiašův* v režii Tomáše Ondřeje Pilaře.

Janka Ryšánek Schmiedtová, autorka a režisérka, Česká republika: Velmi intenzivně ve mně stále žije inscenace *Konec rudého člověka* režiséra Michala Vajdičky, kterou uvedlo pražské Divadlo v Dlouhé. Dramaturgicky zcela nový neohraný text, přesné a kooperující výkony dříve rozené i mladší části souboru, originální scénografie a především odvaha inscenovat silné, v současném světě absolutně pulzující, ale vpravdě ne na první dobrou divácky oblíbené téma.

Antonín Schneider, pedagog, Taneční centrum, Praha: Bizetova a Šchedrinova *Carmen* v **Národním divadle moravskoslezském v Ostravě** v choreografii Jiřího Pokorného, k jehož jménu musíme připojit NL jako zkratku "země, odkud přichází". Je to samozřejmě Pokorného představení, přestože ho ferman divadla tradičně nesprávně uvádí jako jednoho z "dalších" autorů. Kdy konečně hudební dramaturgové, kteří suplují ty neexistující taneční, pochopí, že zásadním tvůrcem tanečního díla je choreograf – taneční tvůrce? Jako by nikdy nečetli Fokinova kritéria a Noverrovy Listy o tanci. Pokorného *Carmen* má zajímavý přístup k hlavním postavám, výjimečný pohybový slovník a přitom užívá starý název a postavy – to je vono! Je to výzva všem těm křečovitě originálním a inovativním choreografickým kutilům a pohybovým alchymistům – působícím naštěstí převážně jen v minidivadlech a tanečních klubech, aby dosáhli na alespoň skromnou grantovou podporu.

Janis Sidovský, producent, Karlštejn: V muzikálu je to *Biograf láska* (scénář Uljana Donátová, režie a scénografie Jan Kříž). Inscenace je vkusnou ukázkou hit muzikálu, ctí pravidla žánru, má švih, nadhled a postrádá, naštěstí, veškeré nešvary pražských muzikálových scén. V rámci původního českého muzikálu převyšuje průměr, a to ve všech složkách, od scénáře přes režii až po pěvecko-herecké výkony účinkujících. Ještě bych v činohře přidal inscenaci hry Federica Garcíi Lorcy *Dům Bernardy Alby* v Divadle na Vinohradech, režie Juraj Deák. Jde o výtečné zpracování divadelní klasiky, kde napětí rytmizuje flamenco v živém provedení kapely Razam.

Mimořádná Regina Rázlová v roli Bernardiny služky a důvěrnice Poncie představení povyšuje na jedinečný zážitek.

Marcel Sladkowski, historik, kritik, Zlín: Národní divadlo Brno – Leoš Janáček: *Glagolská mše / Z mrtvého domu*. Zejména pro dramaturgicky promyšlené spojení dvou velkých děl velkého skladatele.

Vítězslav Sladký, šéfredaktor magazínu *Musical-opereta*, člen muzikálové poroty Cen Thálie, Plzeň: Uplynulá divadelní sezona přinesla, chválabohu, několik velmi kvalitních muzikálových inscenací, mezi nimiž se ocitlo i několik děl původních. Za nejzdařilejší z nich považuji inscenaci muzikálu *Robina Schenka, Petra Štěpána a Miroslava Ondry devět křížů*, kterou uvedlo po několika "covidových" odkladech Městské divadlo Brno. Autorský pohled na legendární tragickou událost, která se odehrála v okolí hostince poblíž nynější dálnice D1. Trojice autorů ji pojala jako poutavě vystavěnou a dechberoucí muzikálovou baladu o lásce, zradě a pomstě v precizní režii Petra Gazdíka, který našel takřka ideální představitele pro všechny postavy. V muzikálu debutující mladý hudební skladatel Robin Schenk zkomponoval s mistrnou lehkostí davové vesnické scény inspirované moravským folklorem, velké romantické písně i veselé popěvky. Vyšla mu i sázka na hit muzikálu s názvem *Uherské koně*, který divákům uváže na dlouhou dobu v hlavě. Originální příběh, poctivé jevištní řemeslo, znamenité herecké výkony. Tak by měl, dle mého soudu, původní moderní český muzikál vypadat.

Vlasta Smoláková, teatrolog v. v., Praha: Dejvické divadlo, Praha – William Shakespeare: *Richard III.*, režie SKUTR. Proč? Smělá dramaturgická volba se stala v doteku s Ukrajinou patrně "nad plán" trefou do živého, což dozajista produktivně zbystřilo vnímavost k obsahu a pochopení hry, aniž ubralo na strhující zábavnosti, objektivnosti a grotesknosti divadelního tvaru. Nostalgiicky se mi vybavil Schormův "malý" *Hamlet Na zábradlí* z roku 1978 s finální, tehdy "jinotajnou" Fortenbrasovou pointou: Mám na tu říši jistá známá práva, a teď je čas, abych je uplatnil...

Jana Soprová, kritička, Praha: Mám ráda příběhy, především takové, které v sobě mají tajemství, různorodý výklad a je třeba je domýšlet podle indicií. A právě takovou možnost nabízí imerzivní divadlo. Před pár lety na mě obrovský dojem udělalo Pomezí. Starý Bar/ák na pražské Florenci má své kouzlo, zvláště když ho někdo dokáže zabydlet. A to parta kolem Lukáše Brychty umí. Letos to znovu dokázali projektem *Musí se žít*, s nímž jsem prožila pár napínavých hodin. Zajímavý koncept (děkuji za upozornění na knížku Davida Kehlmana, která byla jedním z inspiračních zdrojů!). Vedle specifických hereckých výkonů je velkým lákadlem vtipná, vynalézavá, do detailů propracovaná scénografie Terezy Gsöllhoferové a Evy Justichové. A ze stejných důvodů mě bavil taky *Mistr a Markétka* souboru *Tygr v tísní* v prostorách barokního paláce Hrzánů z Harasova ve scénografii Iwany Kanhäuserové.

Tomáš Studený, pedagog operní režie na JAMU a emeritní umělecký šéf a dramaturg opery Jihočeského divadla, Brno: Mám-li to brát opravdu jako nejintenzivnější divadelní zážitek, pak jím pro mě byla Úplně celá česká historie *Janka Lesáka a Natálie Preslové*, kterou uvedlo Jihočeské divadlo (soubor Malého divadla) před otáčivým hledištěm v Českém Krumlově letos v létě. Užil jsem si to báječně já i moje děti (8 a 10). Ocenil jsem hlavně to, jak zafungovala obrovská nadsázka a nesmírně inteligentní humor, který ve výsledku neznamenal v žádném případě nějaké "shazování", ale naopak. V závěru se dokonce člověk neubráníl dojetí, i přes velmi odidealizovaný pohled na dějiny národa. Tento silný moment vyvěral dle mě z nahlédnutí k podstatě právě skrze humor, nadsázku i absurdní zkratky. A tak letos pro mě osobně Malé divadlo prostě vede, jakkoli si uvědomuji, že veškeré porovnávání je v tomhle ohledu naprostá pošetilost. Jak chcete srovnávat inscenace napříč žánry a kontextem, jak chcete měřit hloubku prožitku?

Lenka Šaldová, divadelní kritička a muzejní kurátorka, Praha: Velkou radost mi letos udělali v pražském Národním divadle, především inscenacemi *Calixta Bieita (Káťa Kabanová)* a *Andrese Homokiho (Růžový kavalír)* – ano, tohle je moderní operní divadlo, jaké při nástupu sliboval Per Boye Hansen. Až je mi líto, že ani jednu z těchto inscenací nemohu za inscenaci roku označit. Inu, zase to bude Brno. Tamní *Alcina*, koprodukční česko-francouzský projekt, je prostě po všech stránkách naprosto výjimečná. Hudebně (Václav Luks a Collegium 1704), parádním mezinárodním obsazením i jevištně – Jiří Heřman předvedl nejen cit pro bolestně krásnou poezii, ale i notnou dávku humoru. Jeden z mých životních zážitků v opeře.

Josef Škarka, principál Hausopery a operní pěvec, Brno: **Národní divadlo moravskoslezské, Ostrava** – Hans Krása: Zásnuby ve snu. Skrytý ostravský klenot z dílny Jiří Nekvasil, Daniel Dvořák, Marek Šedivý, pokračující v dramaturgii "tereziňských skladatelů". Hudebním fajnšmekrům se musí zákonitě vtírat otázka, o jak velkého skladatele, jehož násilím zpřetrhané dílo by se vši pravděpodobností mělo potenciál stát se světově uznávaným, jsme přišli pro jakousi zvrácenou myšlenku. Ostravské Zásnuby mi čistým a úhledným jevištním tvarem navozují dojem stříhu a černé grotesky z němých filmů F. W. Murnaua. Výkony pěvců a orchestru jsou na vysoké úrovni.

Ema Šlechtová, kritička, Loutkář online: Městská divadla pražská, Divadlo Drak – Antigona. Režie Jakub Vašíček. Už dlouho jsem na jevišti neviděla zpracování antické látky, které je aktuální a které se dogmaticky, až pietně neдрží archaických textů. Stojím si za tím, že to, co je na antických dílech aktuální, jsou archetypy, ne forma. Udělat z Antigony vzpurnou pubertáčku se sebedestruktivními sklony je jak poplatné předloze, tak aktuální. Oceňuji také uzpůsobování komunikačních prostředků cílové kategorii 12+. Myslím, že Divadlo Drak dlouhodobě demonstruje, že znakovost a zkratka nefungují jen v loutkovém divadle, ale extrémně prospívají činoherní scéně.

Miloš Štědroň, skladatel a muzikolog, Brno: Leoš Janáček: glagolská mše / Z mrtvého domu, Janáčkovovo divadlo, zahájení mezinárodního festivalu Janáček Brno s podtitulem Quo vadis 2022. To, co udělali Jiří Heřman a Jakub Hruša, zasluhuje velký obdiv. Pamatuji mnohé Mrtvé domy i Glagolské mše, ale myslím, že jsem doposud neslyšel tak perfektně vycizelované vrstvy a živý důkaz janáčkovské montáže v orchestru jako tentokrát. A režie Jiřího Heřmana zcela strhující. Inscenace, jakou lze směle postavit vedle Bouleze-Chereaua...

Michael Tarant, režisér, Praha: Inscenací roku je pro mne výkon Volodymyra Zelenského. A jeho týmu. Příběh z antického dramatu. Strmý, nečekaný. Strhující a inspirativní.

Zdeněk A. Tichý, dramaturg programu ČT art, Praha: Dejvické divadlo: Každý má svou pravdu. Skvělá připomínka toho, v čem stále spočívá půvab a síla moderního činoherního divadla. Že "stačí jen": vybrat přes sto let starou Pirandellovu hru, upravit ji a vyloužit tak, aby rezonovala se současným děním, a to i bez zbytečných a násilných aktualizací; vyhrát si s osobitostí každé z postav včetně detailů v kostýmech a líčení; dopřát hercům svobodu expresivní groteskní stylizace a přitom všechny herce uhlídat tak, aby se žádný z nich neplácal v bahýnku prvoplánové komiky. A pak se stane, že vaše divadlo uvede jednu z nejlepších (nejen komediálních) inscenací roku 2022.

Jaroslav Tuček, publicista, Brno-Komín: V době tísnivých obav z epidemické kalamity a pod tlakem z válečných hrůz vzniklo v Brně několik mimořádných divadelních počinů. Klenotem erbovním se mezi nimi stalo jevištní uvedení děl Leoše Janáčka Glagolská mše / Z mrtvého domu na zahájení mezinárodního hudebního festivalu Janáček Brno v budově Janáčkova divadla. Zázračné, po všech stránkách dokonalé představení opery Z mrtvého domu, geniálně propojené s Glagolskou mší, působilo magicky. Naplnilo Janáčkovu zadání – V každém tvoru jiskra Boží. Glagolská mše vyvážila chmurné vyznění osudů vězňů nadějí a touhou po smíření.

Pavel Unger, operní kritik, Bratislava: Vzhľadom na fakt, že si vysoko vážim realizáciu projektu Musica non grata, za inscenáciu roka považujem naštudovanie opery Erwina Schulhoffa Plameny v ND Praha. Režisér Calixto Bieito, uvedomujúc si nevšedné nástrahy a originálnosť predlohy, hľadal a vcelku našiel k nej špecifický inscenačný kľúč, opretý o surrealistickú a filozofickú bázu. Mladý dirigent Jiří Rožeň potvrdil svoj mimoriadny talent a orchestr Štátnej opery vyburcoval v náročnej partitúre k výbornému výkonu. Zo sólistov exceloval ukrajinský dramatický tenorista Denys Pivnickij v exponovanej postave Dona Juana.

Roman Vašek, kritik a teoretik baletu, Praha: Tentokrát jasná volba. Originální výklad Šchedrinovy–Bizetovy Carmen v **Národním divadle moravskoslezském v Ostravě** v choreografii Jiřího Pokorného. Od prvních chvil tušíte, že sledujete mimořádnou inscenaci.

I když se zprvu trochu neorientujete, postupně si skládáte rafinované puzzle ze vztahů jednotlivých postav. Ty tepou životem, jednájí pudově a opravdově. S každým dalším zhlédnutím inscenace rozkrýváte vrstvy a propojení, které vám na premiéře unikly. Obdivujete Pokorného současný taneční jazyk, který v podání skvělých tanečníků s baletní zkušeností přináší mimořádný zážitek.

Ladislav Vrchovský, publicista, spisovatel, Ostrava: Všechny divadelní inscenace Bratrů Karamazovů vypovídají skrze autora/autorku dramaturgie a dramaturgyni/dramaturga inscenace o vnímání jednoho ze stěžejních děl ruské i světové literatury – Dostojevského románu. V Divadle Petra Bezruče v překladu Prokopa Voskovce s hudbou Ivana Achera jde o pohled Jana Holce – autora dramaturgie a režiséra inscenace v jedné osobě – a pohled dramaturgyně Anny Smrčkové. Oba v prorocké vizi přivedli před diváky nejzrůdnějšího starého Karamazova, jakého si jen lze představit. Výkon Norberta Lichého v této roli lze označit za fenomenální. V roce, ve kterém celý svět řeší otázku, zdali jsou tyto vlastnosti ruskému národu vrozené, dostávají Karamazovi Divadla Petra Bezruče další rozměr i argument, kde všude jsou kořeny toho "zla v Kremlu", se kterým dnes bojuje téměř celý svět.

Michal Zahálka, překladatel, redaktor a teatrolog, Praha: Jsem jako obvykle optimista: viděl jsem dost dobrého divadla a zmínku by si zasloužila řada inscenací. Svůj hlas nicméně posílám inscenaci Tři sestry, kterou ve Slovákém divadle v Uherském Hradišti inscenoval Michal Zetel. Čechov po duchu, nikoli po liteře. Improvizace jako cesta ne k bujaré zábavě, ale k moderní, všech zlovyků, povšechnosti a nánosů zbavené činohře. Vynikající soubor stojící před nevšedním úkolem. Vzácný zážitek.

Petra Zachatá, redaktorka Divadelních novin, doktorandka DAMU, Praha: Přelomovou událostí roku 2022 byla bohužel válka na Ukrajině. Reagovali na ni i někteří divadelníci a jejich díla velmi autenticky reflektovala naše obavy, nejistotu, vztek, bezmoc. Ale také vyzývala k toleranci a pospolitosti. Tak jako česko-ukrajinská Červená Karkulka z Divadla Drak či projekt Language Barrier Equal spolku Studenti pro Ukrajinu. Za inscenaci roku však volím Trójanky v produkci Depresivních dětí a režii Jakuba Čermáka. Nekompromisní protiválečné plátno s ukrajinskými herečkami, k nesnesení aktuální, a přece nadčasové. Nedopustíme, aby ukrajinský lid potkal stejný osud jako obyvatele Trójil!

Vít Závodský, divadelní kritik a publicista, Brno: I při zájmovém soustředění na Thálii činoherní a muzikálovou dávám opět hlas jednomu z posledních počinů (po Peteru Grimesovi a před Kouzelnou flétnou, Otellem nebo propojením opery Z mrtvého domu s Glagolskou mší) operního souboru Národního divadla Brno – zdejšímu prvnímu, déle než čtyřhodinového nastudování barokního skvostu Georga Friedricha Händela Alcina (1735). Spletitý příběh o kruté kouzelnici, která ve svém ostrovním paláci proměňuje zavržené milence do zvířecích podob, inscenovali dirigent Václav Luks a režisér Jiří Heřman při mezinárodní alternaci všech hlavních hrdinů, v opulentní výpravě scénografa Dragana Stojčevského a kostýmní výtvarnice Alexandry Gruskové, se sugestivní magičností, oceněnou též publikem koprodukčních divadel v Caen a Versailles.

